

Стратегия за България

2020—2025 година

Одобрена от Съвета на директорите на 15 януари 2020

European Bank
for Reconstruction and Development

Преводът на оригиналния текст на документа е осигурен от ЕБВР единствено за удобство на читателя. Въпреки положените разумни усилия за постигане на вярност с оригинала, Банката не гарантира и не дава уверение за точността на превода. Читателят може да се позовава на превода единствено на свой риск. При никакви обстоятелства ЕБВР, нейни служители или представители не носят каквато и да било отговорност пред читателя или друго лице за неточности, грешки, пропуски, заличавания, недостатъци или промени в съдържанието при превода, независимо от породилите ги причини, нито за каквито и да било произтичащи от това вреди. В случай на несъответствие или противоречие между оригинала на английски език и настоящия превод за валиден се смята текстът на оригинал.

Съдържание и използвани съкращения

European Bank
for Reconstruction and Development

Съдържание		Речник на основните термини		
		ГБИ	Годишни бизнес инвестиции	
		КУМП	Консултантски услуги за малки предприятия	ЧР
Резюме		НДНТ	Най-добри налични технологии	ИКТ
България — Състояние на дейността на ЕБВР към момента		ВЕРПС	Проучване за бизнес средата и финансовата ефективност на предприятията	МОРП
I. Изпълнение на предходната стратегия — 2015–2019 г.		БЕХ	Български енергиен холдинг	МФК
Основни резултати от прехода, постигнати през периода на предходната стратегия		БРСЕ	Банка за развитие на Съвета на Европа	МФИ
Предизвикателства пред изпълнението и основни извлечени поуки		ЧЕЗ	Енергийно дружество в България	МОТ
		АОД	Държави, в които се осъществява дейност	МФР
				МИССДЗ
II. Икономически контекст		МСП	Механизъм за сътрудничество и проверка	ММСП
Макроикономически контекст и прогноза за обхванатия от стратегията период	8	КЗК	Комисия за защита на конкуренцията	НК
Основни предизвикателства, свързани с прехода	8	ЕиС	Екологичен и социален	ОПР
		ЕБВР	Европейска банка за възстановяване и развитие	ППС
III. Приоритети на правителството и участие на заинтересованите страни	9	ЕК	Европейска комисия	ПЧП
		ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда	ИИ
IV. Определяне на приоритетите на стратегията на ЕБВР за България	11	ЕИБ	Европейска инвестиционна банка	ВПП
		ЕИФ	Европейски инвестиционен фонд	НИРД
V. Рамка на дейностите и резултатите	12	ЕСКО	Компании за енергийни услуги	ЮИЕ
		ЕСИФ	Европейски структурен и инвестиционен фонд	МСП
VI. Представяне на взаимното допълване с международните партньори в сферите на дейност на ЕБВР	13	ОВП	Очаквано въздействие върху прехода	ДП
		ЕС	Европейски съюз	ТС
VII. Рискове, свързани с изпълнението и екологични и социални аспекти	16	ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции	ПТФ
		ФИ	Финансова институция	ОПЕД
		ФОПИП	Програма за усъвършенстване на финансовите резултати и резултатите от дейността	УСР
VIII. Оценка на съфинансирането от донорите	17	БВП	Брутен вътрешен продукт	СБ
		ПЗЕ	Преход към зелена икономика	СИФ
Приложение 1 – Политическа оценка	18	ЗБ	Здраве и безопасност	
	20	ПТС	Промисленост, търговия и селско	

Ангажиментът на България към спазването на принципите, определени в член 1 от Споразумението за създаване на Банката, продължи и през периода след одобряването на предходната Стратегия за България. Страната постигна допълнителен напредък в определени области на демократичното развитие, включително върховенството на закона, особено в областта на законодателството, въпреки че остават някои предизвикателства по отношение на прилагането.

През последните години българската икономика демонстрира солиден растеж, който се дължи все повече на вътрешното търсене. Напоследък това доведе и до по-затегнат пазар на труда, намаляване на безработицата и натиск върху нивото на заплатите. Инвестициите също бяха значителни, като за това помогна нарастващото изплащане на средства от ЕС. Дългият период на фискално затягане със силно изпълнение на приходите и намаляване на разходите доведе до бюджетен излишък през три последователни години и продължителен спад на държавния дълг до едно от най-ниските нива в ЕС. Въпреки това, БВП на глава от населението, коригиран спрямо стандартите за покупателна способност, е едва наполовина от средния за ЕС, което означава, че е необходимо ускоряване на конвергенцията, за да се преодолеят разликите в заплащането.

Българската икономика е относително разнообразна. Малките предприятия (ММСП) играят по-важна роля, отколкото в среднестатистическите държави - членки на ЕС, като тяхната дейност е особено обещаваща в сектора на ИКТ, където българските компании си създадоха име в разработването и доставката на продукти по целия свят. Банковият сектор е силно ликвиден, а продължаващата тенденция към понижаване на лихвените проценти допринася за силна конкуренция за най-добрите клиенти във все по-задълженилия корпоративен сектор. Приносът на капиталовия пазар е ограничен поради ниската капитализация и оборот на Българската фондова борса.

С подкрепата на средства от ЕС, инфраструктурата на страната отбеляза значително подобрене както по отношение на качеството, така и по отношение на обхвата. Въпреки това продължава да е налице висок инфраструктурен дефицит и регионални различия в сравнение със средните стойности за ЕС. Енергийната интензивност на България е над 5 пъти по-висока от средната стойност за ЕС и изостава спрямо националните цели за спестяване и ефективност на енергията.

ЕБВР е в състояние да подкрепи България в справянето с оставащите предизвикателства на прехода, в унисон с усилията на властите за реформи. Конкурентоспособността на икономиката ще извлече ползи на-вече от по-доброто управление, по-силната интеграция в регионалните и глобалните вериги на стойността и увеличения капацитет за генериране на добавена стойност и иновации. Необходимо е да се обърне внимание и на недостига на работна ръка и умения в резултат на застаряването на населението, силната външна миграция и несъответствието между предлаганите и търсените квалификации. Банката е готова също така да подкрепи модернизацията на транспортната и общинската инфраструктура, както и реформата в енергийния сектор и неговата подобрена устойчивост. Предвид планове за приемане на еврото, обхватът и сложността на наличните финансови продукти трябва да се разширят и капиталовите пазари да се задълбочат.

През периода 2020–2025 г., Банката ще работи по следните стратегически приоритети в България:

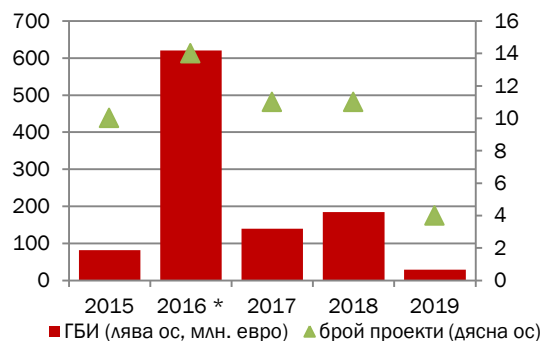
- Подкрепа за конкурентоспособността чрез подобряване на управлението, усъвършенстване на веригите на стойността, насърчаване на икономиката на знанието и подпомагане на адаптирането към демографските предизвикателства;
- Подкрепа за устойчиво развитие на инфраструктурата чрез регионална свързаност, зелени общински решения, декарбонизация и ресурсна ефективност; и
- Укрепване на устойчивостта на финансовото посредничество.

България — състояние на дейността на ЕБВР към момента

Инвестиционна дейност на ЕБВР в България (към септ. 2019 г.)

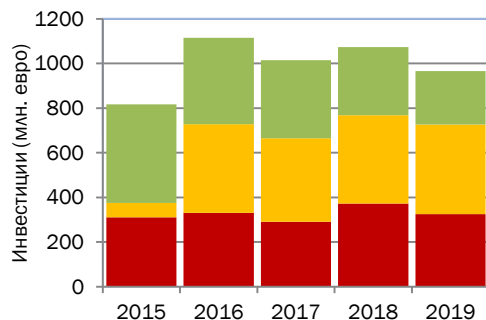
Портфейл	967 млн. евро	Активни проекти	73
Дял на капиталовите инвестиции	10 %	Оперативни активи	902 млн. евро
Дял на частния сектор ¹	51 %	Нетна кумулативна инвестиция	3.918 млн. евро

ГБИ и операции

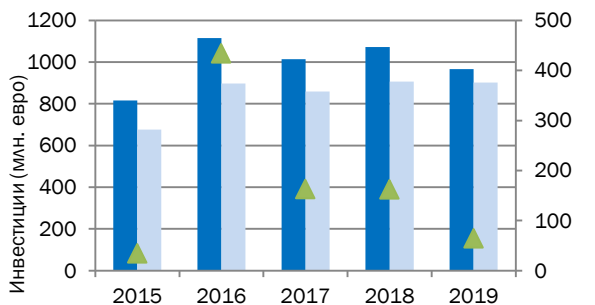

* ГБИ за 2016 г. отразяват две еднократни трансакции – заем от 300 млн. евро към Фонд за гарантиране на депозитите и 56 млн. евро за реструктуриране на Ей И Ес Марица Изток

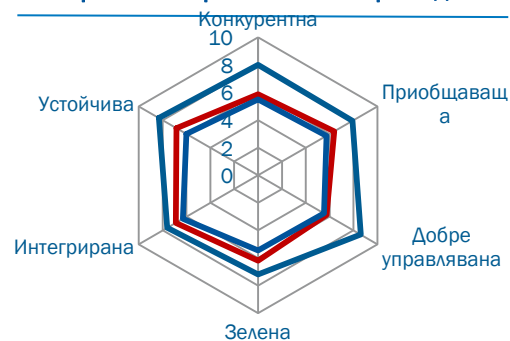
Състав на портфейла

Динамика на портфейла

Нерешени проблеми на прехода²

Контекстуални данни за България

	България	Съпоставими данни
Население (млн.) ³ (2018 г.)	7,0	Румъния (19,5), Хърватска (4,1), Унгария (9,8), Полша (38,0)
БВП на глава от населението (в щ.д., ППС) ³ (2018 г.)	19 321	Румъния (24 544), Хърватска (23 637), Унгария (28 243), Полша (28 752)
Индекс за глобална конкурентоспособност (СИФ) (2018 г.) (от 140 икономики)	51 ^{во} място	Румъния (52 ^{ро}), Хърватска (68 ^о), Унгария (48 ^о), Полша (37 ^о)
Безработица (%; пригл. оценка на МОТ) ⁴ (2018 г.)	5,3	Румъния (4,3), Хърватска (8,9), Унгария (3,7), Полша (3,7)
Младежка безработица (%; пригл. оценка на МОТ) ⁴ (2017 г.) дял на младите хора, които не са в образование, заетост или в обучение (NEET)	15,3	Румъния (15,2), Хърватска (15,4), Унгария (11,0), Полша (9,5)
Участие на жените в работната сила (%; пригл. оценка на МОТ) ⁴ (2018 г.)	49,2	Румъния (45,6), Хърватска (45,5), Унгария (48,7), Полша (48,5)
Енергийна интензивност (ОПЕД/БВП) ⁵ (2016 г.)	0,32	Румъния (0,16), Хърватска (0,14), Унгария (0,17), Полша (0,17)
Енергийна интензивност/БВП (kgCO2/10'\$) ⁵ (2016 г.)	0,72	Румъния (0,34), Хърватска (0,26), Унгария (0,30), Полша (0,51)

¹ Кумулативни инвестиции на Банката: стандартизирана за 5-годишен период върху портфейла. ² Вж. Доклад на ЕБВР за прехода, 2017–2018 г. ³ Световна банка, Показатели за световно развитие ⁴ Международна организация на труда ⁵ Енергиен атлас на Международната агенция за енергетика.

⁶ Канада, Чешка република, Франция, Германия, Япония, Швеция, Обединено кралство и САЩ

1. Изпълнение на предходната стратегия 2015 – 2019 г.

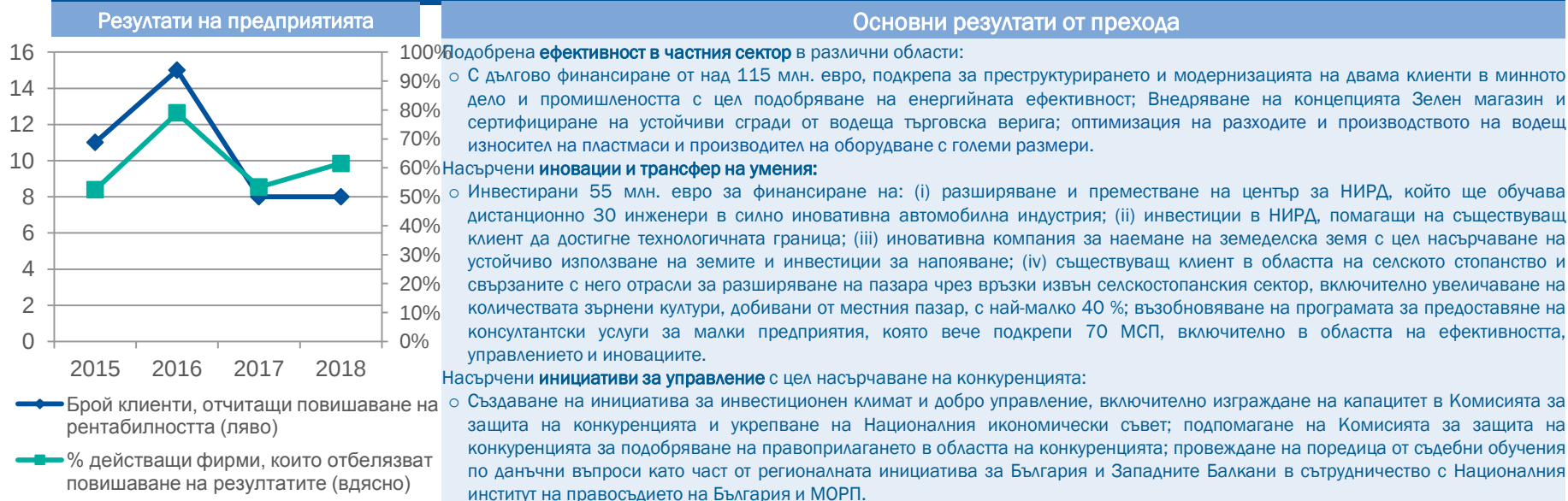

European Bank
for Reconstruction and Development

1.1. Основни резултати от прехода, постигнати при изпълнението на предходната стратегия

Приоритет 1: Повишаване на конкурентоспособността чрез увеличаване на ефективността, управлението и иновациите

* Ефективността на въздействието на прехода отразява колко е вероятно проектите да постигнат въздействието върху прехода, очаквано от тях при подписването им. Изчислява се въз основа на активен развит портфейл (> 2 години).

1. Изпълнение на предходната стратегия — 2015–2019 г.

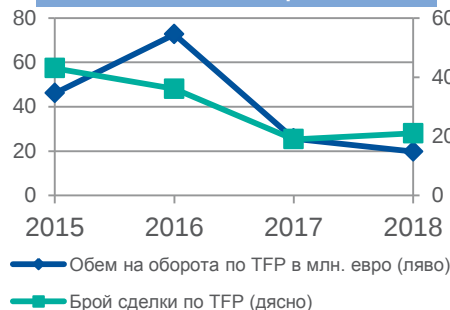

European Bank
for Reconstruction and Development

1.1. Основни резултати от прехода, постигнати при изпълнението на предходната стратегия

Приоритет 2: Укрепване на посредничеството във финансовия сектор чрез целенасочени инвестиции и по-добро управление

Улесняване на търговията

Основни резултати от прехода

Подкрепа за финансово посредничество:

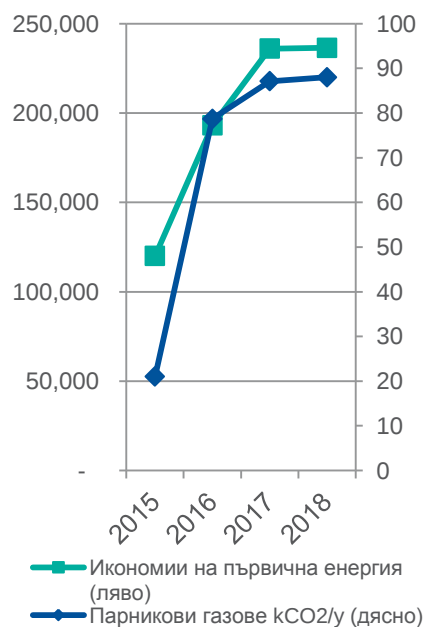
- Поет ангажимент за над 740 млн. евро за подкрепа на Райфайзен Лизинг и Прокредит Банк за увеличаване на достъпа на МСП до финансиране; на ОББ и Пиреос Банк за финансиране на енергийна ефективност в жилищни сгради; на Експресбанк и УниКредит Булбанк с рамкови споразумения за споделяне на риска без предоставяне на паричен ресурс; на разширена програма за улесняване на търговията в началото на периода на стратегията за удовлетворяване на нарастващото търсене; на българския Фонд за гарантиране на влоговете в банките с цел да се гарантира дългосрочната му устойчивост.

Подкрепа за развитие на местните капиталови пазари:

- Насърчаване на БЕХ да се стреми към двойна регистрация и, чрез инвестиране на 186 млн. евро в облигации на БЕХ и частни корпоративни конвертируеми облигации, да действа като инвеститор, привличащ други инвеститори; създаване на SEE Link (първоначално свързваща борсите в България, Северна Македония и Хърватска) и улесняване на разширяването ѝ; подкрепа за идентифициране на алтернативни решения за наследството от „спящи“ сметки; предоставяне на финансиране в размер на 3 млн. евро на местна компания за обслужване на необслужвани кредити; организатор и домакин на семинар за отваряне на пазара на необслужвани кредити за частни инвестиции.

Приоритет 3: Намаляване на различията в инфраструктурата чрез комерсиализация, реформи и ефективност

Кумулативна спестена енергия

Основни резултати от прехода

Подкрепа за реформата в енергийния сектор, включително участието на частния сектор:

- ЕБВР е ключов инвеститор, привличащ други инвеститори, в две емисии на облигации на БЕХ с цел подкрепа на реформата в енергийния сектор, включително премахване на тарифния дефицит и просрочените задължения; завършване на първия етап на ТС за изграждане на капацитета на енергийния регулатор, довел до законодателни изменения в съответствие с Третия енергиен пакет на ЕС, насочени към повишаване на прозрачността, мониторинга и конкуренцията в сектора; обучения и пътна карта за либерализация на тарифите и усъвършенстване в рамките на втория етап за подпомагане на енергийния регулатор при въвеждането на вътрешни процедури и методологии за ефективен мониторинг на либерализирания пазар на електроенергия; мобилизиране на синдикиран заем за ЧЕЗ Разпределение за подкрепа на програма за капиталови разходи; подкрепа за частни ПЧИ във възобновяеми енергийни източници чрез успешно реструктуриране на два проекта за вятърни централи, с нови или потвърдени секторни ангажименти на стойност над 410 млн. евро.

Подкрепа за решения за енергийна ефективност в различни сектори:

- Предоставяне на ТС на средни общини (Габрово, Плевен) във връзка с договори за енергоспестяване с гарантиран резултат с частни дружества за предоставяне на услуги; финансиране на над 800 проекта на ниво сграда, довели до спестяване на над 20 000 MWh електроенергия годишно и над 13 000 тона годишно намаление на емисиите на въглероден диоксид като част от кредитна линия „Енергийна ефективност на жилищни сгради“; подкрепа за Министерството на енергетиката и Агенцията за устойчиво енергийно развитие чрез политически диалог за най-добрите практики за прилагане на Задълженията за енергийна ефективност.

Работа с публичния сектор за подобряване на градската и междурегионалната инфраструктура:

- Предприемане на програма на стойност до 230 млн. евро за управление и съфинансиране на финансовия инструмент на ЕСИФ за подпомагане на инвестиции в сектора на водите и отпадните води и предоставяне на ТС за подобряване на комерсиализацията и устойчивостта на регионалните ВиК оператори; приключване на изграждането на 15 км транзитен коридор за бързи автобусни линии в град Бургас заедно с ЕС; подкрепа за изграждането на защита при наводнения и въвеждане на зона за платен паркинг на улиците в град Варна; финансиране на придобиването на 30 електрически автобуса и 12 станции за зареждане в град София като част от Плана за действие „Зелени градове“; насърчаване на договори за енергоспестяване с гарантиран резултат за активи на публичния сектор чрез съвместна работа с общини и държавни болници.

1.2. Предизвикателства пред изпълнението и основни извлечени поуки

Контекст на изпълнението: ЕБВР изпълни стратегията си на фона на силно ликвиден банков сектор, неразвит и сравнително неликвиден капиталов пазар, все по-задължнял корпоративен сектор, висока наличност на безвъзмездни средства от ЕС както за инфраструктурата, така и за фирмите, и доминиращо присъствие на държавни предприятия в сектора на инфраструктурата. Банката демонстрира гъвкавост в отговор на потребностите на правителството с иновативни и пилотни решения, включително искането за подкрепа за създаване на Фонд мениджър на финансови инструменти и разработването на конкретни финансови инструменти. Като признание за експертните умения и бизнес практиките на ЕБВР, на Банката беше възложено да управлява и съфинансира финансов инструмент, предназначен за водния сектор. По искане на правителството Банката извърши цялостна преработка на предварителната оценка на Оперативна програма „Околна среда“, така че да отразява потребностите на пазара. Банката насърчи напредъка към либерализиране на енергийния пазар чрез увеличени инвестиции и целеви политически съвети. Въпреки това продължават да съществуват предизвикателства пред инфраструктурата, включително силно участие на държавния сектор в производството на електроенергия, зависимост от ограничен брой доставчици на енергия и един маршрут за внос на първична енергия. Това налага по-нататъшно развитие на газовата инфраструктура.

Предизвикателства пред изпълнението

- Силно ликвидният банков сектор и продължаващата тенденция към понижаване на лихвените проценти допринесе за ожесточена конкуренция за добри клиенти във все по-задължени корпоративен сектор.
- МСП допринасят с 60 % от БВП и наемат 75 % от работната ръка и това налага силно фокусиране върху тях. Дейността на МСП е особено обещаваща в сектора на ИКТ, където българските компании са си създали име в разработването и доставката на продукти по целия свят.
- Неразвит, относително неликвиден капиталов пазар. Ниска капитализация и оборот на Българската фондова борса, в която държавата продължава да е мажоритарен акционер.
- Енергийната интензивност на България е над 5 пъти по-висока от средната стойност за ЕС-28, като така страната остава най-малко енергийно ефективната икономика в ЕС. Държавата изостава в постигането на националните цели за енергоспестяване и енергийна ефективност.
- Сериозен недостиг на инфраструктура и големи регионални различия в сравнение със средните стойности за ЕС. Значителен недостиг на финансиране във водния сектор и в сектора на отпадните води. Сериозно преобладаване на ДП в сектора на инфраструктурата.

Извлечени поуки и пътят напред

- Продуктите със споделяне на риска допълват силно ликвидния банков сектор, включително в областта на инфраструктурата, където местните банки имат ограничен апетит. Банката може също така да помогне на компаниите в реалния сектор да реструктурират балансите си и да улесни пазарните сделки с необслужвани кредити.
- Банката може да използва своя опит в консултантските услуги за МСП, за да подкрепи бизнес катализатори/стартиращи фирми и да улесни достъпа до финансиране за МСП за иновации/технологични подобрения (средства от програмата на ЕС Хоризонт 2020), както и да използва продукти със споделяне на риска за задълбочаване на финансовото посредничество.
- ЕБВР може да подкрепя излизане на фондовата борса и нови инструменти, включително чрез инвестиране в емисии, както и да предоставя съвети за по-нататъшно развитие на капиталовия пазар.
- Съществуват възможности ЕБВР да подкрепи преодоляването на пропуските в контекста на либерализацията на енергийния пазар, като работи с правителството по аспекти на политиката, както и като подкрепя частния сектор в прилагането на енергийно ефективни решения.
- ЕБВР е в състояние да подкрепи комерсиализацията на публичната инфраструктура и участието на частния сектор. Разрастващото се партньорство на банката с ЕС и откритият характер на програмата InvestEU създават възможности за привличане на средства от ЕС чрез новоразработени финансови инструменти за насърчаване на комерсиализацията на инфраструктурата и за справяне с регионалното неравенство. Подкрепата за подготовка и изпълнение на проекти е важна за осигуряване на добро качество на проектите и приемането им от банките.

2. Икономически контекст

2.1. Макроикономически контекст и прогноза за обхванатия от стратегията период

European Bank
for Reconstruction and Development

България – Основни макроикономически показатели

	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.
Ръст на БВП (% на годишна база)	1,8	3,5	3,9	3,8	3,1
Инфлация, измерена с ХИПЦ (% средна стойност)	-1,6	-1,1	-1,3	1,2	2,6
Баланс на сектор „Държавно управление“ (% от БВП)	-5,5	-1,7	0,1	1,2	2,0
Сaldo по текущата сметка (% от БВП)	1,2	0,0	2,6	6,5	3,9
Нетни ПЧИ (% от БВП)	0,3	5,0	1,3	2,1	0,9
Външен дълг (% от БВП)	85,4	72,6	67,8	67,8	59,5
Брутни резерви (% от БВП)	35,9	44,0	47,3	48,0	42,9
Брутен дълг на сектор „Държавно управление“ (% от БВП)	27,1	26,2	29,6	25,6	22,6
Безработица (% от населението)	11,4	9,2	7,6	6,2	5,2
Номинален БВП (млрд. щатски долара)	57	50	53	58	65

Икономическият растеж през последните години е стабилен. Икономиката постигна умерен темп на растеж от 3,1 % през 2018 г. след среден темп на растеж от 3,7 % през 2015–2017 г. Растежът все повече се дължи на вътрешното търсене, водено от затагания се пазар на труда, който тласка заплатите нагоре, а безработицата надолу. Инвестициите също бяха значителни и нараснаха с почти 7 % през 2018 г., като за това помогна нарастващото изплащане на средства от ЕС. Въпреки че продължава да има излишък по текущата сметка, търсенето на вносни стоки и слабостта на Турция започнаха да натежават върху външнотърговското saldo.

Фискалната политика продължава да е строга, а държавният дълг е много нисък. Дългият период на фискално затагане със силно изпълнение на приходите и намаляващи разходи доведе до три последователни години на бюджетен излишък, 2016, 2017 и 2018 г. В тази среда държавният дълг продължава да намалява и възлиза на около 23 % от БВП, едно от най-ниските нива в ЕС (по-високо само от държавния дълг в Естония и Люксембург).

След тригодишна дефлация потребителските цени непрекъснато се повишават през последните две години в резултат на увеличаване на разполагаемия доход и ръста на кредитите. Инфлацията се повиши до петгодишен връх от 3,5 % през август 2018 г., а средната ѝ стойност за 2018 г. е 2,6 %.

Пазарът на труда значително се стесни по време на текущия подем. Безработицата спадна до ново ниско ниво от 5 % в началото на 2019 г., докато номиналните заплати нараснаха стабилно до средно около 620 евро към края на 2018 г. Междувременно наличността и уменията на работната ръка представляват дългосрочен риск за растежа поради намаляващото население, емиграцията на квалифицирана работна ръка и съществуващото несъответствие между предлаганите и търсените квалификации.

Очаква се растежът да остане стабилен, подкрепен основно от частното потребление. Прогнозният ръст на БВП е 3,4 % през 2019 г. и 3,0 % през 2020 г. Основни рискове за прогнозата са продължителната слабост на основните търговски партньори, изострянето на текущия недостиг на работна ръка и влошаването на нагласите на инвеститорите към развиващите се пазари. Въпреки че перспективите за сближаване остават високи, при БВП на глава от населението (по ППС) в размер на едва половината от средната стойност за ЕС, ще е необходимо активизиране на структурните реформи и разрешаване на проблемите на пазара на труда за поддържане на високи темпове на растеж в дългосрочен план.

Източник: Евростат, МВФ – Световни икономически перспективи

2. Икономически контекст

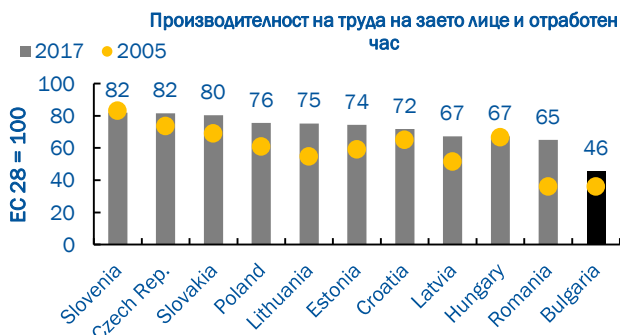
2.2. Основни предизвикателства, свързани с прехода

European Bank
for Reconstruction and Development

Конкурентна (5,88)

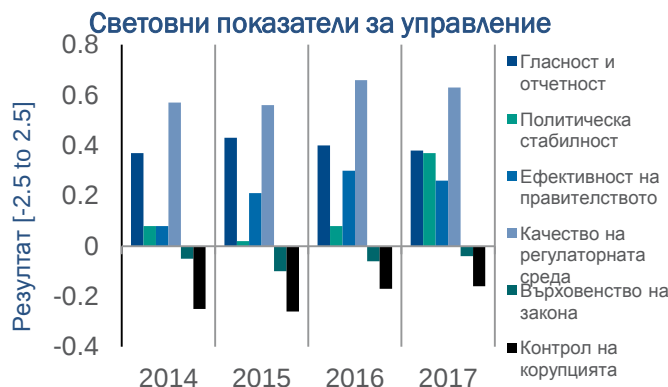
- Производителността продължава да е ниска в сравнение с нивата в ЕС и сближаването ѝ с по-напредналите страни е бавно. Комплексността на икономиката също е под средната за ЕС и не се е подобрила през периода на прехода.
- В някои области бизнес средата продължава да е проблематична. Според доклада на Световната банка „Осъществяване на стопанска дейност“ (“Doing Business”) за 2019 година България е на 59-о място от 190 икономики, което е с 20 места по-ниско в сравнение с 2014 г. Процедурите за получаване на електроенергия, стартиране на бизнес и плащане на данъци продължават да са тежки, но страната постига добри резултати в търговията зад граница.
- Слабите институции намаляват резултата на страната в Доклада за глобалната конкурентоспособност (51⁸⁰ място от 140 икономики). България получава много добра оценка за макроикономическата среда, но лоша оценка по отношение на качеството на институциите, сложността на бизнеса и инфраструктурата.
- Практиките на конкурентите в неформалния сектор продължават да създават проблем. Съгласно проучването BEEPS на ЕБВР, 60 % от фирмите са съобщили, че им се налага да се конкурират с нерегистрирани фирми.
- Повечето икономически дейности се генерират частно; но държавните предприятия все още преобладават в секторите на комуналните услуги и транспорта.

Източник: Евростат

Добре управлявана (5,73)

- Световните показатели за управление (СПУ) на Световната банка показват, че корупцията и върховенството на закона са най-тревожните проблеми на управлението в България.
- Според Индекса на възприятието за корупция за 2018 г. на „Прозрачност без граници“, България е на 77^{мо} място от 180 държави, под всички други държави членки на ЕС.
- Въпреки предизвикателствата, напредъкът по Механизма за сътрудничество и проверка (МСП) на ЕК, е положителен. След МСП доклада от 2019, вероятно неговото прилагане към България ще бъде отменено. Развитието на страната е напреднало в съответствие с поетите ангажменти към момента на приемането в ЕС. България трябва да продължи да работи последователно за тяхното изпълнение.
- Стандартите за корпоративно управление в България са смесени. Според изготвената през 2017 г. от ЕБВР оценка на корпоративното управление, силните страни включват правата на акционерите и прозрачността и оповестяването, а слабостите включват структурата и функционирането на съветите, вътрешния контрол и заинтересованите страни и институции.

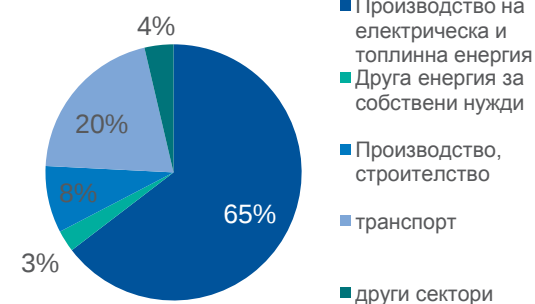
Източник: Световни показатели за управление, Световна банка

PUBLIC

Зелена (6,20)

- Преходът на България към зелена икономика ще трябва да се съсредоточи върху устойчивата енергия, повишаването на качеството на въздуха и по-нататъшния напредък в управлението на общинската инфраструктура. Изпълнението на екологичните изисквания на ЕС продължава, но остава предизвикателство.
- Енергийната и въглеродната интензивност на България продължават да са сред най-високите в ЕС-28. Напредъкът беше бърз през първите 15 години на прехода, но замря след 2005 г.
- По-голямата част от емисиите на CO2 (85 %) се дължат на електроенергията, производството на топлинна енергия и транспорта. Лигнитните въглища, използвани най-вече за производство на електроенергия, представляват 35 % от първичните енергийни доставки, докато нефтът, до голяма степен в резултат на транспорта, представлява 35 % от крайното потребление на енергия.
- Качеството на въздуха продължава да предизвиква сериозни притеснения. Нивото на смъртността в резултат на замърсяване в България (на глава от населението) е много над средното за ЕС.
- България все още има един от най-високите проценти на депониране на битови отпадъци в ЕС. Рециклирането на битови отпадъци продължава да е сравнително ниско (25 % спрямо средно 44 % за ЕС) и са необходими значителни усилия за постигане на целта за 50 % рециклиране до 2020 г.

Емисии на въглероден диоксид по сектори

Източник: Международна агенция по енергетика

2. Икономически контекст

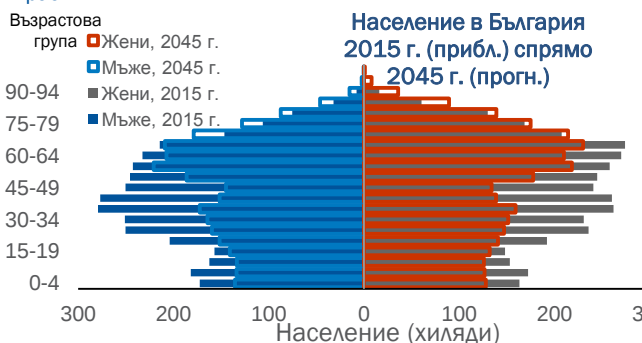
2.2. Основни предизвикателства, свързани с прехода

European Bank
for Reconstruction and Development

Приобщаваща (6,38)

- Недостигът на работна ръка и умения се превръща в първостепенно предизвикателство пред предприятията в България. Населението едновременно намалява и бързо остарява. Това ще изостри съществуващия недостиг на работна ръка, но може да помогне за включването на икономически неактивни части от населението.
- България се представя сравнително добре по международните критерии за включване на половите. Например, неотдавна Индексът на жените, бизнеса и правото на Световната банка класира България сред икономиките с най-добри резултати по отношение на законните права на жените на пазара на труда.
- По показателите, свързани с приобщаването на младите хора, България като цяло се представя около средната стойност на ЕБВР. Недостигът на умения е значителен и е отчасти обусловен от високата външна миграция. Изтичането на мозъци, съчетано със сравнително ниското качество на образованието (например ниски резултати по Програмата за международно оценяване на учениците), възпрепятства иновациите. Делът на младите хора в общата безработица, обаче, е по-нисък в България, отколкото в повечето други държави, в които ЕБВР осъществява дейност.
- България се представя сравнително зле по показатели, които улавят регионалното включване, въпреки че показателите „достъп до вода“ и „предприятия с банкови сметки“ показват сравнително умерени междурегионални различия.

Източник: Организация на обединените нации

Устойчива (6,84)

- Финансовият сектор е ориентиран към банките, с неразвит капиталов пазар. Въпреки че има голям брой банки (25), системата продължава да е концентрирана, като петте най-големи банки контролират около 60 % от активите на банковата система.
- Банковият сектор има силни капиталови буфери и демонстрира умерена доходност. Коефициентът на капиталова адекватност е приблизително 20 % (в сравнение с регулаторния минимум от 13,5 %).
- Трансграничната експозиция е ограничена, независимо от високия дял на чуждестранната собственост. Банките се финансират главно от депозити. Една трета от депозитите са на корпоративни клиенти.
- Ръстът на кредитите до неотдавна беше вълн, но започнаха да се появяват признаци на възстановяване в сектор „домакинства“.
- Необслужваните кредити са високи, но намаляват. Съотношението на необслужваните кредити в банковата система е все още сравнително високо – 8.1 % през първото тримесечие на 2019 г. Подобряването на качеството на активите се подкрепя от икономическия растеж и продажбите на портфейли.
- Основният източник на доставки на газ в България е Русия по единствения маршрут през Украйна, Молдова и Румъния. Правителството работи по диверсифициране на доставките на газ чрез междусистемните връзки с Гърция и Турция.

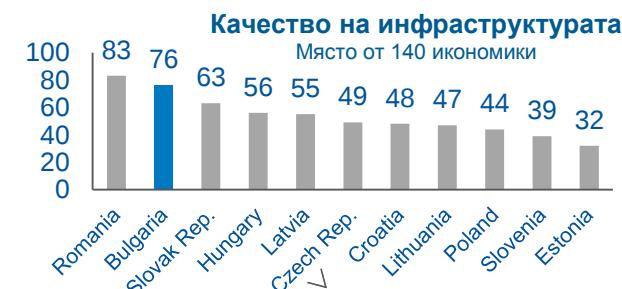

Източник: Европейски банков орган

PUBLIC

Интегрирана (6,89)

- Съотношението външна търговия на България към БВП се увеличи значително през последните години, главно в резултат на това, че страната е част от единния пазар на ЕС от 2007 г.
- Нивото на ПЧИ на глава от населението в България в размер на под 7 000 щатски долара на глава от населението е ниско в сравнение с държавите от региона и е наполовина на средното ниво за ЕС.
- Отвореността на капиталовите сметки в България е висока, но притоците на портфейли възлизат на средно около 1 % от БВП, което е под средното за ЕБВР.
- Качеството на инфраструктурата и по-специално на пътищата се счита за пречка за икономическия растеж на страната. Пътната инфраструктура не успява да бъде в крак с търсенето, което се обуславя от постоянно увеличаване на трафика и собствеността на автомобили. Недостатъчната поддръжка на съществуващата пътна инфраструктура е широко разпространен проблем.
- Качеството на електроснабдяването в България е по-ниско от това на страните в региона; също така е необходимо особено дълго време за получаване на постоянна свързаност с електроснабдителната мрежа.
- ИКТ инфраструктурата в България като цяло е добра. Наличието на бърз ширококолов Интернет и мобилна ширококоловата връзка е на нива, сравними с граничните държави. Въпреки това, навлизането на ширококолов Интернет продължава да е слабо в отдалечените райони.

Забележка: По-предно място предполага по-лошо качество

Източник: Световен икономически форум,
Индекс за глобална конкурентоспособност

3. Приоритети на правителството и участие на заинтересованите страни

3.1. Приоритети на правителствената реформа

Програмата на правителството за периода 2017 – 2021 година се основава на следните ключови приоритети:

- **Балансирано регионално развитие:** преодоляване на регионалните различия.
- **Приоритети на социалната и демографската политика:** ограничаване на негативните демографски тенденции, в т.ч. повишаване на раждаемостта, намаляване на младежката емиграция, балансирана имиграционна политика, съобразена с потребностите на българския бизнес; увеличаване на доходите и по-голяма производителност на труда; стабилна пенсионна система; равен достъп до качествени социални услуги; защитаване на правата на хората с увреждания.
- **Финанси:** стабилна финансова система като предпоставка за устойчиво икономическо развитие и атрактивна инвестиционна среда; борба със сивата икономика.
- **Управление на средствата от ЕС:** ефективно управление на средствата от ЕС за осигуряване на максимален положителен ефект; адекватно участие в преговорите за МФР и бъдещата Кохезионна политика.
- **Инвестиционен климат и електронно управление:** въвеждане на принципа на „мълчаливото съгласие“ и принципа на „една информация в една администрация“; развитие на икономически зони; развитие на капиталовия пазар; засилен и ефективен следприватизационен и следконцесионен контрол; повишаване растежа и конкурентоспособността на българската икономика; намаляване на административната тежест; подобряване на публичните услуги; развитие на електронното управление; съвременни, ефективни, качествени и сигурни обществени електронни съобщителни и пощенски услуги.
- **Селско стопанство и свързаните с него отрасли:** устойчиво, конкурентоспособно и пазарно ориентирано развитие на секторите на земеделието, храните, рибарството и аквакултурите и горите.
- **Транспорт:** ефективна модернизация и развитие на транспортната инфраструктура; привличане на инвестиции; повишаване на сигурността и безопасността на транспортния сектор; подобряване качеството на услугите в железопътния сектор.
- **Енергетика:** енергийна сигурност на страната; пълна либерализация на пазара на електроенергия и природен газ; запазване и развитие на капацитета на ядрената енергетика; укрепване на финансовата стабилност и жизнеспособност на стратегически за енергетиката дружества; изпълнение на националните цели за енергийни спестявания за 2020 г.
- **Околна среда:** устойчива политика за здравословна околна среда; опростяване на процедурите на инвестиционния процес; адаптация към климатичните изменения.
- **Здравеопазване:** осигуряване на финансова стабилност и поетапна демонополизация на НЗОК; развитие на електронното здравеопазване; преодоляване на регионалните дисбаланси и осигуряване на функционално взаимодействие.

3.2. Реформите според ЕБВР, за които е постигната най-обща договореност с властите

- **Енергетика:** устойчив преход към декарбонизация във всички сектори на икономиката, подпомагане на реформата в енергийния сектор за постигане на напълно либерализиран, добре регулиран и устойчив пазар на енергия.
- **Управление и инвестиционен климат:** подкрепа за електронното управление и електронните обществени поръчки, прилагане на принципите на ОИСР за корпоративно управление към ДП и комерсиализиране на ДП.
- **ИКТ и иновации:** подкрепа за навлизане на ИКТ и иновациите на национално ниво и на глобалната експанзия на българските ИКТ, иновативни и отбелязващи висок ръст компании.
- **Капиталов пазар:** предоставяне на помощ при създаването на нови инструменти на капиталовия пазар, подкрепа за и участие в емисиите на местния пазар.
- **Управление на средствата от ЕС:** работа по подбрани финансови инструменти и иновативни продукти, които биха могли да помогнат за мобилизирането и ефективното внедряване на Европейските структурни и инвестиционни фондове и на програмата InvestEU.

3.3. Основни послания от гражданското общество към ЕБВР

- Съсредоточаване върху регионалното развитие и преодоляване на регионалните различия.
- Социалното и икономическото включване е пренебрегнато в програмата на правителството.
- Дискриминацията в областта на заетостта (разликите в заплащането на мъжете и жените) е много очевидна.
- Транспортната и общинската инфраструктура се нуждаят силно от по-нататъшно развитие и инвестиции.
- Средата за осъществяване на стопанска дейност все още е много слаба и не е конкурентна.
- Необходима е подкрепа в сектора на енергетиката. Забележимо наличие на енергийна бедност в страната.
- Засилване на усилията за по-зелени и устойчиви енергийни ресурси, със същевременно преминаване от въглища към други видове горива. Необходима е подкрепа за декарбонизация.
- Секторът на образованието е слаб и се нуждае от различни видове обучение, по-конкретно професионално обучение. В страната липсват квалифицирани работници поради застаряването на населението, миграцията и несъответствието между предлаганите и търсените квалификации.
- Липсата на диалог между обществеността, правителството и частния сектор създава липса на обществена осведоменост.
- Липсата на иновации поставя страната в дъното на списъка на ЕС.
- Приветстване на подкрепата на Банката за икономическа диверсификация и МСП.
- Необходима е по-голяма прозрачност на управлението. Корупцията продължава да бъде предизвикателство.

4. Определяне на приоритетите на стратегията за България

Какво трябва да се промени? (Диагностика на държавата)	Как може да се промени? (Политическа икономика)	Какво може да направи Банката? (Институционални възможности)	Стратегически приоритети (2019–2024 г.)	Какво искаме да видим (резултати) през 2024 година
- Подобряване на средата, за осъществяване на стопанска дейност и управлението, би подобрило икономическата активност и генерирането на благосъстояние и би преодоляло нагласата за ниско качество на институциите. - Има възможност за подобряване на качеството на регулаторната рамка и ефективността на правителството с цел увеличаване на капацитета за генериране на добавена стойност и иновации. - Присъствието на държавата все още е широко разпространено в ключовите сектори. - Недостигът на работна ръка и умения в резултат на застаряването на населението, силната външна миграция и несъответствието между предлаганите и търсените квалификации възпрепятстват икономическите резултати.	- Механизмът за сътрудничество и проверка на ЕС беше създаден когато България се присъедини към ЕС през 2007 г., за да подпомогне съдебната реформа и борбата с корупцията и организираната престъпност. - За намаляването на различията в жизнения стандарт ще е необходимо засилване на реформите, необходими за изграждане на устойчиви пазарни икономики. - Секторът на ИКТ се развива бързо и е сред най-големите в ЕС в относително изражение.	- Инициатива за инвестиционен климат и управление за подпомагане изграждането на капацитета на съдебната система, борбата срещу корупцията, електронните обществени поръчки. - Подкрепа за засилване на правоприлагането в областта на конкуренцията. - Богат опит с комерсиализацията и реструктурирането на държавни предприятия. - Финансиране и съвети за клиенти от частния сектор, подпомагане на компаниите за подобряване на дейността и укрепване на връзките с други компании както на местно, така и на международно ниво, като същевременно се подобрява корпоративното управление. - Нови иновативни продукти, които помагат на страната да се изправи пред демографски предизвикателства, произтичащи от застаряването на населението и мащабната емиграция на лица в трудоспособна възраст.	<i>Подкрепа за конкурентоспособността чрез подобряване на управлението, усъвършенстване на веригите на стойността, насърчаване на икономиката на знанието и подпомагане на адаптирането към демографските предизвикателства</i>	- Подобрено качество на институциите - Подобрени вериги на стойността, връзки и умения - Подобрени иновации и степен на навлизане на технологии
- Въпреки бързия напредък през първото десетилетие, енергийната и въглеродната интензивност на България продължават да са сред най-високите в ЕС-28. - Транспортната и общинската инфраструктура са в лошо състояние и секторът е изправен пред редица предизвикателства.	- Необходима е цялостна стратегия за декарбонизация на всички сектори на икономиката, подкрепена от административни стимули и финансиране. - Участието на държавата е значително и това налага финансиране за публичния сектор. - Налично финансиране от ЕС, както за капиталови разходи, така и за техническа помощ.	- Предоставяне на политически съвети, помощ при създаването на регулаторни схеми за подпомагане и финансиране за декарбонизация. - Подпомагане на разширяването и подобряването на инфраструктурата в тясно сътрудничество с ЕС и други донори, включително частни доставчици. - Може да бъде внедрена широка гама от продукти на зелената икономика.	<i>Подкрепа за устойчиво развитие на инфраструктурата чрез регионална свързаност, зелени общински решения, декарбонизация и ефективност на ресурсите</i>	- Подобрена свързаност и интеграция на ключова транспортна и енергийна инфраструктура с по-голямо участие на частния сектор - Подобрена зелена инфраструктура и достъп до финансиране на местно и общинско ниво - Декарбонизация и повишена енергийна ефективност и ефективност на ресурсите
Обхватът и сложността на наличните финансови продукти трябва да се разширят и капиталовите пазари да се задълбочат преди приемането на еврото.	- Приемането на еврото е основен приоритет на правителството. - Прилагането на регулаторна и надзорна рамка, основана на тази на ЕС, може да бъде по-силно.	- Създаване на иновативни, по-сложни продукти от наличните в момента. - Съсредоточаване върху собствен капитал, фондове за дялово участие и други инструменти на капиталовия пазар.	<i>Укрепване на устойчивостта на финансовото посредничество</i>	- По-голяма устойчивост на финансовия сектор - Повишена сложност на финансовите продукти; Развити местни капиталови пазари

5. Рамка на дейностите и резултатите

Приоритет 1: Подкрепа за конкурентоспособността чрез подобряване на управлението, усъвършенстване на веригите на стойността, насърчаване на икономиката на знанието и подпомагане на адаптирането към демографските предизвикателства

Ключови цели (Крайни резултати)	Дейности (Крайни продукти)	Показатели за проследяване
Подобрено качество на институциите	- Подобряване на бизнес климата чрез разработване на политики и изграждане на капацитет (например Инициатива за инвестиционен климат и управление) и подкрепа за засилване на правоприлагането в областта на конкуренцията. - Работа с избрани ДП за повишаване на финансовата прозрачност, процесите на възлагане на поръчки (например електронни обществени поръчки) и корпоративното управление (например Планове за действие за корпоративно управление).	Правни, институционални или регулаторни подобрения, свързани с доброто управление
Подобрени вериги на стойността, връзки и умения	- Осигуряване на пряко и непряко финансиране (дълг, собствен капитал и фондове за дялово участие, подкрепени от инструменти за споделяне на риска, когато е подходящо) на корпоративни субекти и МСП. - Предоставяне на консултации за корпоративни субекти (включително предоставяне на консултантски услуги за малки предприятия), като се набляга на създаването на стойност, подобреното управление, бизнес стандартите и достъпа до пазара. - Финансиране на ПЧИ и големите национални инвеститори, които привличат други инвеститори, с акцент върху интегрирането на регионалните вериги на стойността и трансфера на иновации към местните доставчици. Подкрепа на трансгранични инвестиции на корпоративни клиенти и сливания и придобивания (местни и регионални). - Мобилизиране на средства от донори за създаване на смесени финансови продукти в подкрепа на конкурентоспособността, иновациите и уменията както за МСП, така и за по-големите дружества. - Повишаване на качеството и пазарната приложимост на обучението. Инвестиране в обучение (например професионално) заедно с корпоративни клиенти с цел постигане на по-добра пригодност за заетост и умения, включително за повишаване на квалификацията, възможности за учене през целия живот, за младежта и населението, живеещо в недостатъчно обслужвани райони.	- Брой и обем на съответното финансиране - Общ брой лица с подобрени умения в резултат на обучение, осигурено с помощта на Банката
Подобрени иновации на продукти и процеси и степен на навлизане на технологии	- Финансиране на разширяване на компании за информационни и комуникационни технологии и дигитализация на частни и публични компании. - Подпомагане на стартиращи фирми/дружества на начален етап на развитие чрез финансиране (VСIP, фондове за инвестиране в дялово участие и рисков капитал и други инвестиционни инструменти) и чрез използване на мрежи в и извън ЕБВР. - Финансиране за иновации/НИРД във всички сектори на икономиката и използване на КУМП по програма Хоризонт 2020 за подкрепа на иновативни компании.	- Общ размер на НИРД, подкрепена от операциите на Банката - Брой клиенти, въвели иновативни/нови технологии

5. Рамка на дейностите и резултатите

Приоритет 2: Подкрепа за устойчиво развитие на инфраструктурата чрез регионална свързаност, зелени общински решения, декарбонизация и ефективност на ресурсите

Ключови цели (Крайни резултати)	Дейности (Крайни продукти)	Показатели за проследяване
Подобрена свързаност и интеграция на ключова транспортна и енергийна инфраструктура с по-голямо участие на частния сектор	- Подпомагане на структурирането и финансиране на модернизация и подобряване на инфраструктурата (летища, пристанища, пътища, общинска и социална инфраструктура, енергетика), включително чрез ПЧП/концесии, подкрепени от инструмента за устойчива инфраструктура и подготовка на проекти и InvestEU. - Подкрепа за инвестиции в свързаност на енергийната и газопреносната система, както нови връзки, така и подобряване на мрежата, включително модернизация, енергийна сигурност, съхранение на енергия и цифрова свързаност. - Подпомагане на развитието на пазарите на газ и електроенергия, включително разработване на политики/развитие на регулаторната рамка и изграждане на капацитет. - Подпомагане на разработването на план за устойчивост на изменението на климата по река Дунав и интермодални връзки към пристанищата.	Нетно увеличение на използването на инфраструктурата и/или капацитета
Подобрена зелена инфраструктура и достъп до финансиране на местно и общинско ниво	- Насърчаване на устойчиви общински инвестиции с помощта на рамки за зелени и интелигентни градове за справяне с предизвикателствата за околната среда - Подпомагане на операторите на обществени услуги (вода, отпадни води, твърди отпадъци, централно отопление) да подобрят услугите си и да спазват директивите на ЕС чрез техническо сътрудничество и финансиране, включително чрез управление и съфинансиране на структурните фондове на ЕС с цел гарантиране на тяхното ефективно използване. - Подпомагане на плановете за възстановяване на градовете и повторното застрояване на изоставени промишлени зони (включително нови зони за промишлено развитие) - Улесняване на финансирането от местните търговски банки за дружествата за комунални услуги чрез предоставяне на инструменти за споделяне на риска като гаранции.	- Общо количество спестена вода (куб. м./година) - Общ брой хора, които се възползват от подобрен/увеличен достъп до отпадни води
Декарбонизация и повишена енергийна ефективност и ефективност на ресурсите	- Подпомагане на декарбонизацията/електрификацията/производството и интегрирането на възобновяема енергия чрез разработване на политики/техническо сътрудничество (например тарифна методология) и финансиране както на енергийните дружества, така и на други промишлени предприятия за екологични решения. - Създаване на достъп до заетост и умения за работната сила, освободена чрез декарбонизация, включително чрез обучение (например професионално) и инвестиции (например недвижими имоти и туризъм). - Ефективност на ресурсите/намаляване на емисиите/енергийни одити за корпоративни субекти, включително чрез КУМП и финансиране (например кредитни линии за ефективност на ресурсите). - Финансиране на обществени сгради, улично осветление, градски пътища и градски транспорт, включително помощ при енергийни одити и инвестиции в подходите на ЕСКО.	- Общо количество намален/избегнат CO2 (тон/година) - Подобрени стандарти за управление на енергията (включително сертифициране на сгради/стоки)

5. Рамка на дейностите и резултатите

Приоритет 3: Укрепване на устойчивостта на финансовото посредничество

Ключови цели (Крайни резултати)	Дейности (Крайни продукти)	Показатели за проследяване
Повишена устойчивост на финансовия сектор, включително капитализация, устойчива структура на финансиране и сигурни практики за управление на риска в банковия сектор	- Инструменти за споделяне на риска (с или без предоставяне на финансиране) с цел да се помогне на банките да оптимизират капиталовата си структура и управлението на риска, придружени от специализирани кредитни линии и смесено финансиране с цел увеличаване на достъпа до финансиране. - Подкрепа за развитието на капиталовия пазар и диверсификация на финансирането на банките чрез разработване на политика за приважване на рамката на покритите облигации в съответствие със законодателството на ЕС и най-добрите международни практики и инвестиции в последващи инструменти. - Инвестиране в инструменти за МИССДЗ, когато е подходящо, и дялово участие в избрани банки, ако се появят възможности, с цел засилване на устойчивостта и подкрепа за консолидирането на банковия сектор. - Потенциални инвестиции в трансакции, които улесняват реструктурирането на необслужвани кредити, включително подкрепа за развитието на вторичния пазар.	Правни, институционални или регулаторни подобрения в устойчивостта на банковия сектор
Повишено разнообразие и сложност на небанковите финансови продукти и услуги; Разработени решения за финансиране на местните капиталови пазари	- Разширяване на гамата от продукти и услуги с цел увеличаване на достъпа до небанково финансиране, включително мецанин финансиране и емисии облигации, оперативен лизинг и факторинг. - Развитие на капиталовите пазари, включително подпомагане на развитието на пазари на деривати и реформиране на приключващо нетиране, както и разработване на продукти за зеления капиталов пазар. - Укрепване на регионалните връзки, включително при клиринга на ценни книжа и деривати. - Разработване на политика за „спящите“ сметки/сметките от масовата приватизация. - Разработване на политика, консултации и финансиране за корпоративни субекти за емитиране на инструменти на капиталовия пазар, включително като ключов инвеститор, привличащ други инвеститори (облигации, собствен капитал). - Насърчаване на двойната борсова регистрация на клиенти, включително финансиране.	- Общ брой на улеснените сделки на капиталовия пазар - Подобрена правна, институционална или регулаторна рамка в целевите области

6. Представяне на взаимното допълване с международните партньори в сферите на дейност на ЕБВР

СФЕРИ НА ДЕЙНОСТ НА ЕБВР

СФЕРИ НА ДЕЙНОСТ НА ЕБВР														
		Сектори								Хоризонтални теми				
		Промисленост, търговия и селско стопанство и свързаните с него отрасли					Устойчива инфраструктура		Финансови институции		Стратегически инициативи			
Индикативни годишни инвестиции/ безвъзмездни средства (средна стойност за 2015–2019 г., освен когато е посочено друго, с изключение на бюджетната подкрепа)		Селско стопанство и свързаните с него отрасли	ИКТ	Промислено производство и услуги	Природни ресурси	Недвижими имоти и туризъм	Енергетика	Инфраструктура	Банково дело	Небанкови финансови институции	Зелена икономика	Приобщаване и пол	Местна валута и капиталови пазари	Малък бизнес
ЕС	690	€	€	еп		€	еп	еп			еп	еп		€
ЕИБ	206			€	€		€	еп	€					
БРСЕ	78								€		еп			€
Световна банка	58									еп				
МФК	37	€		€			€							
ЕИФ	26		€							еп				
ЕБВР	240	€		€	€		еп		€		еп		п	€

Сфера със значителни инвестиции

Сфера със значителна работа в областта на политиките

Акцент най-вече върху частния сектор

Акцент най-вече върху публичния сектор

Потенциални области на сътрудничество

Зелена:

Сътрудничество с ЕС с цел подпомагане на сектора на водите да постигне съответствие с директивите на ЕС и осигуряване на ползи за околната среда и климата.

Интегрирана:

Сътрудничество с ЕС, ЕИБ и СБ в развитието и модернизирването на инфраструктурата, включително в контекста на регионалната свързаност.

Устойчива:

Използване на резултатите от работата на СБ по стратегията за финансиране на сектора на водите.

7. Свързани с изпълнението рискове, екологични и социални аспекти

European Bank
for Reconstruction and Development

Рискове пред изпълнението на стратегията	Вероятност	Въздействие
Слабото корпоративно управление може да подкопае доверието на инвеститорите	Yellow circle	Yellow circle
Готовността за или темпът на изпълнение на реформите може да отложи/намали инвестициите от частния сектор	Red circle	Yellow circle
Потенциалната липса на безвъзмездно финансиране може да забави някои реформи и да подкопае качеството и подходящия момент за инфраструктурните проекти и проектите в публичния сектор	Red circle	Yellow circle
Външни икономически сътресения могат да повлияят негативно на ръста на износа/икономическия растеж	Yellow circle	Red circle
Слабият капацитет за подготовка и изпълнение на партньорите от публичния сектор може да забави ключови инфраструктурни проекти и да повлияе на усвояването на средства от ЕС	Red circle	Red circle

Екологични и социални аспекти

- Оценка и управление на екологичните и социалните въздействия, участие на заинтересованите страни:** Осигуряване на оценка на преките, косвените и кумулативните въздействия на проектите по подходящ начин в съответствие с Директивата за ОВОС на ЕС и ИИ на ЕБВР. Подкрепа за клиентите за укрепване на капацитета за ЕиС управление и оповестяване на доклади за ЕиС, когато е необходимо.
- Условия на работа и труд:** Осигуряване на съответствие на политиките и практиките за управление на човешките ресурси на клиентите и съответните трети страни – работодатели с изискванията на ЕБВР и ЕС. Приватизацията на държавни предприятия може да доведе до мащабни съкращения и да е необходимо подходящо планиране, консултации и управление.
- Ефективност на ресурсите и предотвратяване и контрол на замърсяването:** Продължават да съществуват предизвикателства в събирането и пречистването на отпадните води и замърсяването на въздуха с големи последици за здравето. Подкрепа за клиентите в спазването на съответните директиви на ЕС и подобряването на ефективността на специфичните за бранша процеси в съответствие с НДНТ.
- Здраве и безопасност:** Подобряване на стандартите за ЗБ на работното място и като цяло във всички сектори. Възможно е да са необходими средства за ТС за подкрепа на клиенти и заинтересовани страни в сферата на безопасността по пътищата, достъпа до чиста вода и ЗБ.
- Придобиване на земя, принудително преселване и икономическа миграция:** Осигуряване на ефективно възстановяване на поминъка и смислено ангажиране на хора, засегнати от проекти, от гледна точка на принудително преселване, причинено от физическа и/или икономическа миграция, в съответствие с изискванията на ЕБВР, включително на хора, които нямат законно право.
- Опазване на биоразнообразието и устойчиво управление на живите природни ресурси:** Слабото прилагане на законите в областта на опазването и одобряването на планове и проекти без да се вземат предвид кумулативните въздействия върху зоните от Натура 2000 или въз основа на неадекватни оценки продължават да са проблем. Възобновяемата енергия, както и линейните инфраструктурни проекти могат да засегнат или фрагментират чувствителни местообитания, защитени територии или предложени или съществуващи обекти по Натура 2000. За да се избегнат или сведат до минимум такива въздействия, следва да се гарантира избягване на заплахите за биологичното разнообразие чрез загуба на местообитания и лошо прилагане на законите в областта на опазването, като се изисква сериозна оценка на биоразнообразието.
- Културно наследство:** Осигуряване извършването на подходяща оценка и че клиентите се допитват до основните заинтересовани страни, за да се опази културното наследство.
- Финансови посредници:** Трябва да се гарантира, че партньорите – финансови институции укрепват капацитета и системите за управление на рисковете в околната и социална среда.
- Участие на заинтересованите страни:** Подкрепа за клиентите при разработването и прилагането на планове за участие на заинтересованите страни и осигуряване на прозрачни консултации с участието на тези страни като част от местните разрешителни и оценките на екологичните и социални въздействия.

8. Оценка на съфинансирането от донорите

8.1. Оценка на потребностите за новия период на стратегията за България

Необходимо е финансиране от донори за постигане на стратегическите цели на Стратегията, включително за:

- Консултантски услуги за стартиращи фирми и МСП, включително за повишаване на конкурентоспособността, иновациите и достъпа до финансиране
- Подкрепа за съфинансиране и изграждане на капацитета на клиенти за проекти в сектор водоснабдяване и канализация
- Подкрепа за подготовка и изпълнение на други проекти за зелена инфраструктура, включително за програми за енергийна ефективност и проекти в рамката „Зелени градове“
- Безвъзмездни средства за техническо сътрудничество за увеличаване на капацитета и устойчивостта на финансовите посредници, както и за инициативи в подкрепа на вече по-силните местни капиталови пазари
- Непрекъсната подкрепа с предсрочно затваряне и извеждане от експлоатация на четири блока на АЕЦ „Козлодуй“.

Избрани показатели за достъпност

Регионално процентилно класиране на ЕБВР¹

БВП на глава от населението (по ППС, в момента щатски долари)²

21 687

61°

Държава, на която се отпуска ОПР

Не

Непри-
ложимо

Източник: ² МВФ (2017 г.)

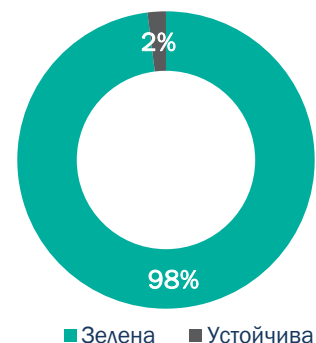
8.2. Потенциални източници на донорски средства

- ЕС** продължава да е много важен източник на финансиране, най-вече чрез европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ). През 2018 г. в този контекст бяха предоставени 64 млн. евро под формата на заеми с преференциални условия и гаранции за съчетаване с инвестициите на ЕБВР в сектор водоснабдяване и канализация. Освен това се проучва наличието на ресурси за ТС за укрепване на капацитета и оперативната ефективност на клиентите
- Възможно е също да бъдат привлечени други средства от **ЕС**, включително по програмата „Хоризонт 2020“ на ЕС за инициативи за насърчаване на научните изследвания и иновациите, Програмата за подкрепа на структурните реформи за проекти за реформи и изграждане на капацитет в публичния сектор, както и средства от ЕС, насочени чрез **Европейския консултантски център по инвестиционни въпроси** за програми за предоставяне на консултантски услуги на бизнеса
- Специалният акционерен фонд на ЕБВР**, чрез своя прозорец за държави, на които не се отпуска ОПР, ще продължи да е важен допълващ инструмент към донорските ресурси
- Международен фонд за безопасно извеждане от експлоатация на АЕЦ „Козлодуй“** (МФК), създаден през 2001 г. като програма на **Европейската комисия и други европейски дарители** за отпускане на помощ във връзка с предсрочното закриване на АЕЦ „Козлодуй“, ще продължи да се фокусира върху програмата за извеждане от експлоатация.

Донорско финансиране през периода на последната стратегия (млн. евро)³

Потребност от безвъзмездно финансиране⁴

¹ Просто процентилно класиране, отчетено като дял на държавите, в които ЕБВР осъществява дейност, които са представени под България.

³ Данните за ТС за 2015 г. се основават на ангажименти към края на март 2016 г. (последната налична дата преди мигрирането на данни към нова Система за донорски средства). Данните за ТС за 2016–2018 г. се основават на предвидени средства на ниво проекти. Безвъзмездните средства за стимулиране и размерите на финансираните от донори заеми се основават на подписани от клиента документи.

⁴ Прогнозните потребности от финансиране под формата на безвъзмездни средства се основават на оперативните потребности, отчетени от банкови екипи за проекти, които следва да стартират през 2019 г. Прогнозните потребности от финансиране обикновено надвишават действителното използване на безвъзмездни средства, тъй като някои потребности може да не се реализират, да се забавят или да бъдат разделени в няколко години поради оперативни нужди и реалности.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Приложение 1 – Политическа оценка в контекста на чл. 1

ПРИЛОЖЕНИЕ 1 – ПОЛИТИЧЕСКА ОЦЕНКА

Ангажиментът на България към спазването на принципите, определени в член 1, продължи и през периода след предходната Стратегия за България. Страната постигна по-нататъшен напредък в някои области на демократичната реформа, включително върховенството на закона, а напредъкът по Механизма за сътрудничество и проверка (МСП) на Европейската комисия (ЕК) е оценен като достатъчен за изпълнението на поетите ангажименти, поети към момента на приемането на страната в ЕС. МСП, който беше създаден когато България се присъедини към ЕС през 2007 г., се фокусира върху областта на съдебната реформа и борбата с корупцията и организираната престъпност. Изборите продължават да се провеждат по начин, който според Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ) е свободен и съответства на международните стандарти. Конституционната и правната рамка за плуралистична парламентарна демокрация е налице. В същото време, въпреки напредъка, особено в областта на законодателството, продължават да съществуват известни предизвикателства по отношение на прилагането.

Свободни избори и представително правителство

Свободни, честни и конкурентни избори

Съгласно Конституцията, парламентът (Народното събрание) е еднокамерен орган, състоящ се от 240 народни представители, избрани по пропорционална система. Последните избори в страната бяха оценени като „свободни и честни“ от наблюдатели от Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа / Служба за демократични институции и права на човека (ОССЕ/СДИЧП)¹, както и от други компетентни международни наблюдатели.

Според оценката на ОССЕ/СДИЧП, съществуващата правна рамка като цяло е благоприятна за провеждането на демократични избори. ОССЕ/СДИЧП даде положителна оценка на последните (предсрочни) парламентарни избори, които се проведеха през март 2017 г. Това бяха вторите парламентарни избори със система с преференциално гласуване и в сравнение с предишните избори през 2014 г. избирателите бяха по-добре информирани за системата.

Разделение на властите и ефективен контрол и равновесие

Конституционната и законодателната рамка за парламентарна демокрация, подкрепена от разделението на властите и контрола и равновесието в политическата система, независимата законодателна власт и добре установените процедури на законодателен контрол в предвидените области на вземане на решения, съществува в България и е в съответствие с международните и европейските стандарти.

Действителни правомощия за управляване на лица на изборни длъжности

България е създала институционални, правни и финансови условия за ефективно упражняване на правомощието за управляване от лицата на изборни длъжности, които не са ограничени от недемократични права на вето.

1. ОССЕ/СДИЧП, Ограничена мисия за наблюдение на изборите, окончателен доклад, предсрочни парламентарни избори – 26 март 2017 г., Република България, публикуван на 30 юни 2017 г.

Приложение 1 – Политическа оценка в контекста на чл. 1

Гражданско общество, средства за масово осведомяване и участие

Мащаб и независимост на гражданското общество

Налице е удовлетворителна правна рамка за организациите на гражданското общество (ОГО). Понастоящем в Централния регистър на юридическите лица с нестопанска цел за обществено полезна дейност са регистрирани над 14 000 ОГО. Всяка година в България се регистрират над 800 ОГО. По-голямата част от тях имат ограничени финансови ресурси и работят в сферата на образованието, културата и спорта, като само малък брой работят по въпросите на правата на човека.

През последните няколко години в България настъпиха значителни регулаторни промени. След Закона за изменение на Закона за юридическите лица с нестопанска цел от септември 2016 г., през 2018 г. влязоха в сила значителни промени в правната и регулаторна рамка, съгласно която функционират ОГО. Съгласно промените всички организации трябва да се регистрират в Агенцията по вписванията към Министерството на правосъдието, наред с търговските дружества. Законодателството опрости значително дейностите по регистриране и отчетност.

Финансовата зависимост продължава да е пречка за много ОГО. Голям брой ОГО са изключително зависими от финансирането с безвъзмездни средства и не могат да функционират по устойчив начин извън графика на получаваните безвъзмездни средства. В същото време медийни агенции и политически движения съобщават за обществена реторика срещу работата на някои ОГО.

Правото на създаване на профсъюзи и техните свободи са залегнали в закона и се зачитат на практика. Правото на стачка е признато в Трудовия кодекс.

Независимост и плурализъм на средствата за масово осведомяване, които работят без цензура

България има плуралистична медийна среда, която включва публични и частни оператори и която предлага на гражданите широк кръг от политически възгледи. Най-общо е налице правна рамка и тя съответства на международните стандарти. Въпреки това няма прозрачност във връзка със собствеността на средствата за масово осведомяване. Последният доклад на МСП отбелязва, че подобна ситуация се отразява на качеството на общественения дебат.

Телевизията продължава да е преобладаващ източник на обществена информация. Ръстът на достъпа до Интернет постоянно се увеличава; той нарасна от 55 % през 2012 г. на 67 % през 2018 г. Социалните медии играят все по-важна роля. През 2017 г., 56 % от българите бяха активни потребители на Facebook спрямо 36 % през 2012 г.²

Многобройни канали за гражданско и политическо участие

Налице са многобройни канали за гражданско и политическо участие. Системата на обществените консултации е до голяма степен налице, въпреки че правилата ѝ не винаги се прилагат.

Приложение 1 – Политическа оценка в контекста на

чл. 1

Свобода на формиране на политически партии и наличие на организирана опозиция

Свободата на формиране на политически партии е гарантирана от Конституцията и се прилага на практика, както доказва наличието на значителна и разнообразна опозиция, която е в състояние да провежда свободни кампании и да се противопоставя на инициативи на правителството. За участие в последните парламентарни избори са регистрирани 11 политически партии, девет коалиции и девет независими кандидати. Настоящото Народно събрание се състои от пет парламентарни групи, от които формално три са в опозиция.

Върховенство на закона и достъп до правосъдие

Върховенство на закона

Необходимите законодателни и институционални гаранции за върховенството на закона са въведени. Гражданите имат право на свободен и справедлив съдебен процес и са защитени от произволен арест или задържане. В годините преди присъединяването към ЕС България отбеляза напредък в привеждането на съдебната си система в съответствие с европейските стандарти и законодателство. Оттогава работата продължава и се оценява ежегодно в рамките на МСП.

Независимост на съдебната власт

Независимостта на съдебната система е гарантирана от Конституцията и са налице ключовите гаранции за осигуряване на безпристрастността ѝ. Съдиите могат да бъдат освобождавани единствено ако са извършили престъпление или не са в състояние да изпълняват своите задължения. Работата им се наблюдава от независимия Висш съдебен съвет (ВСС). През 2017 г. беше избран нов ВСС; това беше ключова промяна по отношение на прозрачния, и основан на заслуги, процес на назначаване на съдебни длъжности.

Обществената нагласа по отношение на независимостта на съдебната система, обаче, продължава да бъде лоша. Парламентарната асамблея на Съвета на Европа (ПАСЕ) изрази своята загриженост относно правосъдната система в България в своята резолюция 2188 от 2017 г.³

Правителството и гражданите са еднакво подчинени на закона

Конституцията гарантира равенството на всички граждани пред закона и като цяло се прилага на практика. Омбудсманът на България може да се намесва по предвидените от закона начини, когато правата и свободите на гражданите са нарушени от действия или бездействия на държавата, общинските органи и обществените служби.

3. Резолюция 2188 на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа, Комисия по правни въпроси и права на човека, озаглавена „Нови заплахи за принципите на правовата държава в държави — членки на Съвета на Европа: избрани примери“ и приета на 11 октомври 2017 г.

Приложение 1 – Политическа оценка в контекста на

чл. 1

Ефективни политики и институции за предотвратяване на корупцията

Последният Индекс на възприятието за корупция (2018 г.) на „Прозрачност без граници“ поставя България на 77 място от 180 държави; това е най-ниското място сред държавите от ЕС.⁴ В края на 2017 г. страната прие цялостен закон за борба с корупцията, като създаде единна агенция за борба с корупцията, която да се справя с корупцията сред високопоставени служители и с въпроси като конфликт на интереси и деклариране на лични активи. Агенцията е образувана чрез сливане на съществуващи институции и в момента е напълно функционираща.

Когато България се присъедини към ЕС през 2007 г., ЕК създаде Механизъм за сътрудничество и проверка (МСП), чиято цел беше да помогне на страната да се справи с недостатъците в областта на върховенството на закона, като се съсредоточи особено върху борбата с корупцията. Първоначално беше предвидено да действа в продължение на три години. След последния доклад, от 2019, се очаква неговото приключване. ЕС похвали България за нейните усилия и напредък по този механизъм. ЕС прецени, че страната е напреднала достатъчно в изпълнението на поетите, при присъединяването към ЕС, ангажименти. България трябва да продължи да работи систематично за прилагането на препоръките в МСП доклада в конкретни законодателни мерки.

Според Групата държави срещу корупцията (GRECO) на Съвета на Европа, необходимата правна рамка за предотвратяване на корупцията е до голяма степен налице, с някои възможности за подобрене. В своя Доклад за оценка на превенцията на корупцията по отношение на народните представители, съдиите и прокурорите, приет през 2015 г., GRECO отбеляза редица недостатъци и направи 19 конкретни препоръки. В своя доклад за съответствието GRECO стигна до заключението, че българските власти са изпълнили изцяло или частично по задоволителен начин 18 от препоръките.⁶

Граждански и политически права

Свобода на словото, информацията, религията, убежденията, движението, сдружаването, събранията и частната собственост

Като цяло гражданските и политическите права продължават да се зачитат в България. Последната оценка на представянето на България в областта на правата на човека в рамките на Всеобщия периодичен преглед на ООН беше приета през 2015 г. Двете най-важни препоръки за България включваха правата на децата (23,16 %) и малцинствата (22,63 %). България подкрепи 95,79 % от препоръките, направени в хода на прегледа.⁷

4. „Прозрачност без граници“, Индекс на възприятието за корупция, 2018 г.

5. Европейска комисия, Доклад от Комисията до Европейския парламент и до Съвета относно напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка, публикуван на 22/10/2019..

6. Съвет на Европа, GRECO, Четвърти кръг на оценка, Превенция на корупцията по отношение на народните представители, съдиите и прокурорите, Доклад за изпълнението, България, публикуван на 25 юли 2017 г.

7. Организация на обединените нации, Всеобщ периодичен преглед, Статистика

Приложение 1 – Политическа оценка в контекста на

чл. 1

България е страна по основни международни документи в областта на човешките права. Конституцията гарантира основните свободи и права на гражданите, признати в международното право. Следователно свободата на словото, информацията, религията и убежденията, движението, сдружаването и събранията е напълно гарантирана. Правото на собственост най-общо се съблюдава и защитава.

Политическо приобщаване на жените, етническите и другите малцинства

Конституцията предвижда правото на самоопределяне. Обаче това право не прави ясна препратка към етническите малцинства. Нещо повече, Конституцията забранява формирането на политически партии на етническа или религиозна основа. Според становището на Консултативния комитет по Рамковата конвенция за защита на националните малцинства, законодателството, забраняващо формиране на политически партии на етническа основа, може да доведе до неоправдано ограничаване на правата на тези малцинства.⁸ Мисията на ОССЕ/СДИЧП за наблюдение на избори препоръча още веднъж по време на последните общи избори на националните малцинства да бъде позволено да водят кампанията на своя майчин език.⁹

Ромите продължават да са изправени пред различни проблеми и общите им условия на живот и равнището на приобщаването им са под средните за страната.

Ключовите законодателни елементи на равенството между половете са налице в България. Жените са активни на нивото на обикновените хора и имат малко изтъкнати представители на национално равнище. Делът на жените в националния парламент остава на същите нива след последните парламентарни избори (25,8 на сто).¹⁰ Над една четвърт от членовете на настоящото българско правителство (на ниво министри) са жени. Средно жените в България печелят по-малко от мъжете при еднакво ниво на професионална квалификация. Според Евростат, в България разликата в заплащането между жените и мъжете е 13,6 % или под средното за ЕС (16 %).¹¹

Свобода от тормоз, заплахи и мъчения

Съществуват конституционни гаранции на свободата от тормоз, заплахи и мъчения и тази свобода до голяма степен се зачита на практика.

Делегация на Европейския комитет против изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание към Съвета на Европа извърши редовно посещение в България от 25 септември до 6 октомври 2017 г., за да прегледа мерките, предприети от българските власти в отговор на препоръките от предишни посещения на Комитета. Комитетът прие мерките, предприети от българските власти, като в същото време отправи някои допълнителни препоръки във връзка с гаранциите срещу малтретирането в местата за лишаване от свобода.¹²

8. Консултативен комитет, Съвет на Европа, Рамкова конвенция за защита на националните малцинства, Трето становище за България, 30 юли 2014 г.

9. ОССЕ/СДИЧП, Ограничена мисия за наблюдение на изборите, окончателен доклад, предсрочни парламентарни избори – 26 март 2017 г., Република България, публикуван на 30 юни 2017 г.

10. Статистически данни на Интерпарламентарния съюз

11. Европейска комисия, Евростат (2017 г.), Статистически данни за разликата в заплащането между жените и мъжете, достъпни на адрес https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Gender_pay_gap_statistics

12. Съвет на Европа, Европейски комитет за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание (КПИ), Доклад относно посещението в България от 25 септември до 6 октомври 2017 г., публикуван на 4 май 2018 г.